

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ

ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ,
ਜੋ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਹਰਫ ਬਣ ਗਏ,
ਮੈਂ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ

Photography

Book in Punjabi

Written By and copyright

Janmeja Singh Johl

2920, Gurdev Nagar, Ludhiana, Punjab

Phone : 0161-426246

Email : janmeja@email.com

Web : <http://janmeja.topcities.cm>,

www.janmeja.8m.com

Published By : Sehyog,

Marketed By : Asia Visions

*199, Karnail Singh Nagar, Phase 2, Pakhowal
road, LDH*

Price :Rs. 150/-,

Student Edition : Rs. 75/-

Year 2002

Other books by the Author

*mainu muaf kari, akash da kaidi, kalia likan,
chal o katuria*

ਵੱਡੀ ਕਲਾ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਫੋਟੋ' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਰਥ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਗ੍ਰਾਫੀ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਡਰਾਇੰਗ। ਭਾਵ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਡਰਾਇੰਗ ਕਰਨੀ ਜਾਂ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਰ. ਜੋਹਨ ਹਰਸਨ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 1839 ਨੂੰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਕ ਲੈਕਚਰ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਕਲਾ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਖੈਰ ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਬਹਿਸ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਵੇਕਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਗਰੀਬ ਅਤੇ ਅਮੀਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਮਰਦ 'ਚ ਕੋਈ ਵਿਤਕਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਬਸ ਸ਼ਰਤ ਸਿਰਫ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਥਾਹ ਤਰੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਮਿੰਟਾਂ-ਸਕਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੋਟੋ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਡੀਜ਼ਿਟਲ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਕੋਰਸ ਕਈ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਐਸੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਿਆਰੀ ਕਿਤਾਬ ਲੱਭਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਭਦੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਪਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਖੱਟਣ ਵਾਲੇ ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਚਰੋਕਣੀ ਮੰਗ ਤੇ 'ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ' ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਵਾਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮੇਜਾ ਜੌਹਲ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵਧਾਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ, ਸ਼ਿੱਦਤ ਤੇ ਘਾਲਣਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਇਹ ਬਹੁ-ਮੁੱਲੀ ਪੁਸਤਕ ਪਾਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮਿਆਰੀ ਕਿਤਾਬ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਣਗੇ।

—ਡਾ. ਕਮਲੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ

ਰੀਡਰ ਤੇ ਮੁੱਖੀ

ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਤੇ ਜਨ-ਸੰਚਾਰ ਵਿਭਾਗ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਰਿਜ਼ਨਲ ਕੈਂਪਸ, ਲਾਢੇਵਾਲੀ, ਜਲੰਧਰ

ਆਓ ਲੱਭੀਏ

3 ਵੱਡੀ ਕਲਾ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

5 ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

8 ਕੈਮਰਾ

10 ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ:

11 ਲੈਨਜ਼:

12 ਸ਼ਟਰ:

13 ਅਪਰਚਰ:

14 ਕੈਮਰੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

15 ਫਿਲਮ ਅਨੁਸਾਰ

15 1) 110 ਨੰਬਰ:

15 2) 126 ਨੰਬਰ:

15 3) 2×2 ਸਕੇਅਰ ਇੰਚ:

16 4) 35 ਮਿਲੀਮੀਟਰ:

16 5) ਫਟਾਫਟ ਕੈਮਰਾ:

16 6) ਡਿਜ਼ਟਲ

17 ਬਣਤਰ ਅਨੁਸਾਰ:

17 1) ਵਿਊ ਫਾਈਡਰ:

17 2) ਐੱਸ.ਐਲ.ਆਰ:

18 ਲੈਨਜ਼:

18 1) ਨਾਰਮਲ/ਆਮ:

19 2) ਵਾਈਡ ਐਂਗਲ:

20 3) ਟੈਲੀ ਲੈਨਜ਼:

22 ਫਿਲਮ

25 ਫਿਲਮ ਤੇ ਰੰਗ

25 (ੳ) ਇੰਨਟੈਂਸਟੀ :

25 (ਅ) ਲੂਮੀਨੈਂਸ :

26 (ੲ) ਹਿਊ :

26 (ਸ) ਸੈਚੂਰੇਸ਼ਨ:

27 ਅੱਖ ਤੇ ਰੰਗ

29 ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ :

31 1. ਤੇਜ਼-ਸੁਭਾਵੀ ਰੰਗ :

32 2. ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਆਕਾਰੀ ਰੰਗ :

33 3. ਗੁੰਗੇ ਰੰਗ :

34 4. ਚਿੱਟੜੇ ਰੰਗ :

35 5. ਰਤੀਲੇ ਰੰਗ :

36 6. ਨਿਖੇੜਵੇਂ ਰੰਗ :

37 7. ਸੁਰਮੇਲਵੇਂ ਰੰਗ :

38 8. ਭਾਰੂ ਰੰਗ :

39 9. ਗੁਆਚਦੇ ਰੰਗ :

40 10. ਝੁਠੇ ਰੰਗ :

41 ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ :

42 1. ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਕੈਮਰਾ :

43 2. ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ:

45 1. ਸਟੂਡੀਓ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ:

46 2. ਸਟੂਡੀਓ ਰਹਿਤ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ:

48 ਬਚੋ:

50 ਗਰੁੱਪ ਫੋਟੋ:

52 ਤੇਜ਼-ਗਤੀ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

54 1. ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ:

58 2. ਸੂਰਜ :

59 3. ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ :

61 4. ਬਨਾਵਟੀ ਫੋਟੋ :

62 5. ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ

63 6. ਨਿਰਜੀਵ ਵਸਤੂ

64 7. ਨਗਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

64 ੳ. ਸੁਭਾਵਿਕ ਨਗਨਤਾ:

65 ਅ. ਲੱਚਰਤਾ:

65 ੲ. ਕਲਾਤਮਿਕ ਨਗਨਤਾ:

67 8. ਖੇਡਾਂ:

67 ੳ) ਛੱਤ ਥਲੋ

68 ਅ) ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ:

69 9. ਫੈਸ਼ਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ:

70 10. ਫੋਟੋ-ਕਾਪੀ:

71 11. ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਰ:

74 12. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵ:

76 13. ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ:

76 1. ਕੈਮਰਾ:

77 2. ਫਿਲਮਾਂ:

78 3. ਫੋਟੋਆਂ:

79 14. ਛਪਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ:

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖੋਜਾਂ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਸੂਖਮ ਜਿਹੇ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸ਼ੌਕ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਝ ਰਹੀ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ 1666 ਦੀ ਉਸ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਗਿਆਨੀ 'ਨਿਊਟਨ' ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਾਈ ਕਿ ਜੇ ਕਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਇਕ ਕਿਰਨ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਤਿਕੋਣੇ 'ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ' ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸੱਤ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕਰ ਇਸੇ ਹੀ ਸਤਰੰਗੀ ਕਿਰਨ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਤਿਕੋਣੇ 'ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ' ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਫਿਰ ਤੋਂ ਚਿੱਟੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਏਨੀ ਕੁ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਚਿੱਟੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖੋਜ 1777 ਵਿੱਚ ਸਵੀਡਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨੀ 'ਕਾਰਲ ਸ਼ੀਲੀ' ਨੇ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ 'ਸਿਲਵਰ ਕਲੋਰਾਈਡ ਲੂਣ' ਉੱਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਮਨੀ ਰੰਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। 1802 ਵਿੱਚ 'ਥਾਮਸ' ਯੰਗ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨਿਰਣਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅੱਖ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਮੁੱਢਲੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲਾਲ, ਨੀਲਾ ਤੇ ਹਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਹੀ 'ਹਮਫਰੀ ਡੈਵੀ' ਅਤੇ 'ਥਾਮਸ ਬੈਕਵੁੱਡ' ਨੇ 'ਸਿਲਵਰ ਨਾਈਟ੍ਰੇਟ' ਨਾਲ ਲਿੱਪੇ ਹੋਏ ਕਾਗਜ਼ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਉੱਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਕੇ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ। 1819 ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਆਰਜ਼ੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸੋਡੀਅਮ ਥਾਇਉਸਲਫੇਟ' ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ 1827 ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਗਈ। ‘ਯੋਸਫ ਨੈਪਰਨੈਪਸੇ’ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਦੀ ਫੋਟੋ, ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਚਾਲੂ ਰੱਖਕੇ ਖਿੱਚੀ। ਇਹ ਫੋਟੋ ਅੱਜ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। 1835 ਵਿੱਚ ‘ਵਿਲੀਅਮ ਹੈਨਰੀ ਫੋਕਸ’ ਨੇ ਸਿਲਵਰ ਕਲੋਰਾਈਡ, ਨਾਲ ਲਿੱਪੇ ਹੋਏ ਕਾਰਾਜ਼ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਖਿੜਕੀ ਦੀ ਨੈਗੇਟਿਵ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ। 1837 ਵਿੱਚ ‘ਲੂਈਸ ਜੈਕਸ ਮੰਡੇ ਡਾਰੋਰੇ’ ਨੇ ਪਿੱਤਲ ਦੀ ਪਲੇਟ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ‘ਸਿਲਵਰ ਆਇਓਡਾਈਡ’ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਰੇ ਦੇ ਕਣਾਂ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ‘ਸੋਡੀਅਮ ਕਲੋਰਾਈਡ’ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ। 1839 ਵਿੱਚ ‘ਸਰ ਜੌਹਨ ਹਰਸਲ’ ਨੇ ‘ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ’ ਅੱਖਰ ਦਾ ਨਾਮਕਰਣ ਕੀਤਾ। 1840 ਵਿੱਚ ‘ਜੋਸਫ ਮੈਕਸ ਪੈਟਜ਼ਵਲ’ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਲੈੱਨਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਟੂਡੀਓ ‘ਨਿਊਯਾਰਕ’ ਵਿੱਚ ‘ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਬੋਲਕਰੇਟ’ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਖੋਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੋਏ 1847 ਵਿੱਚ ਐਲਬੁਮਾਨ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਿਸ਼ਰਣ

ਨਾਲ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਨੈਗੇਟਿਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ।

1851 ਵਿੱਚ ਲੰਡਨ ਦੇ ਇੱਕ ਬੁੱਤ-ਘਾੜੇ 'ਫਰੈਡਰਿਕ ਸਕਾਟਆਰਚਰ' ਨੇ 'ਕਲੋਡੀਅਨ' ਪਲੇਟ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਥੋੜੀ ਅੱਛੀ ਕੁਆਲਟੀ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਦਾ ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਰੰਗੀਨ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। 1861 ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਰੰਗਦਾਰ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਪਰ ਇਹ ਫੋਟੋ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਪਰਦੇ ਉੱਪਰ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। 1869 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਸਤੂ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚਲੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਰੰਗ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਰੰਗ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਵਸਤੂ ਦਾ ਰੰਗ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਿਸੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਵੀ 'ਚਾਰਲਸ ਕਰੋਜ਼' ਅਤੇ ਸਿਤਾਰ ਵਾਦਕ 'ਲੂਈਸ ਡੇਕਸ ਡੂਰੋਰਨ' ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਬਟਰੈਕਟਿਵ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ' ਆਖਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੁੱਢਲੀ ਖੋਜ ਦੀ ਅਵੱਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਰ ਸੋਚ ਦੇ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਲੈਟਰੋਨਿਕ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

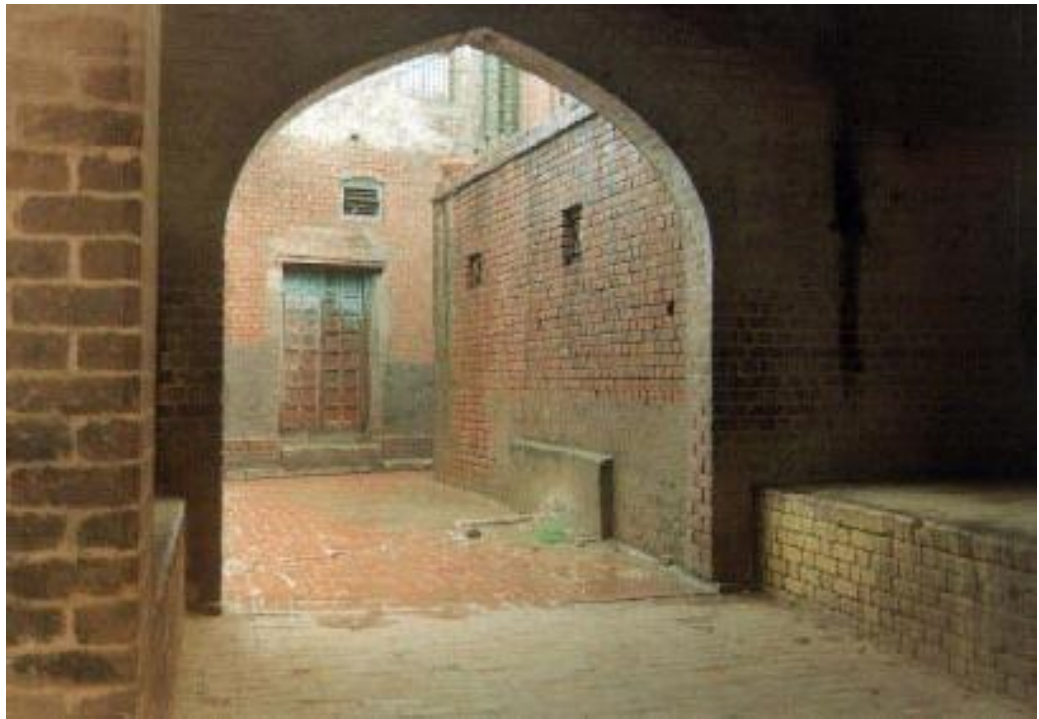
ਕੈਮਰਾ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਚੀਜ਼ ਕੈਮਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਕੈਮਰਾ ਇੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਕੈਮਰਾ ਇੱਕ ਯੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਜਾਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਬਣੇ ਲੈਂਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੋਸ਼ਨ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਈ ਹੋਈ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਛਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ। 'ਕਿਉਂ' ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰ ਵਸਤੂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਕੈਮਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰੀ ਇਸ

ਵੇਲੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨੇੜਿਉਂ ਖਿੱਚਣੀ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁੱਲ, ਪੰਛੀ ਜਾਂ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇਕਰ ਫੋਟੋ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਜਾਂ ਗਰੁੱਪ ਆਦਿ ਦੀ ਖਿੱਚਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਲੱਗ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੈਮਰਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਨ, ਤਾਰੇ ਜਾਂ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਦੂਰੋਂ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਲੱਗ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੈਮਰਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੈਮਰਾ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫੋਟੋ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ:

ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਈ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਫੋਟੋ ਸਹੀ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਵੇ। ਸਿਰਫ਼ ਏਨੀ ਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਟਰੋਲ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

ਲੈੱਨਜ਼:

ਲੈੱਨਜ਼ ਇਸ ਲਈ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਫੋਟੋ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਵੇ। ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚਕਾਰ ਲੈੱਨਜ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੈੱਨਜ਼ ਵਸਤੂ ਉੱਤੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਰਹੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਾਫ਼ ਆਵੇਗੀ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਲੈੱਨਜ਼ ਦੀ ਕਿਸਮ ਤੇ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਹਰ ਲੈੱਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਈ ਹੋਰ ਲੈੱਨਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਲੀਮੈਂਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਲੈੱਨਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੈੱਨਜ਼ ਫੋਟੋ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੇ ਸਹੀ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਟਰ:

ਸ਼ਟਰ ਇੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਯੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਲਈ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਪਵੇਗੀ। ਅਕਸਰ ਇਸਦਾ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਦਾ ਅੱਠ-ਹਜ਼ਾਰਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਸ਼ਟਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ)। ਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਕਈ ਗੁਣ ਜਾਂ ਔਗੁਣ ਵਧਾਏ ਜਾਂ ਘਟਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ $1/4000$ ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਸਪੀਡ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ $1/15$ ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵੇਗ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਘੱਟ ਰਫ਼ਤਾਰ ਉੱਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਕੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਗ਼ਾਇਬ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਪਰਚਰ:

ਅਪਰਚਰ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਉਸ ਯੰਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿੱਡੀ ਮੋਟੀ ਧਾਰ ਕੈਮਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਵੇ। ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਚਰ ਤਕਰੀਬਨ ਲੈੱਨਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫਿੱਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਚਰ ਵੀ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਣਾਤਮਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਚਰ ਦੇ ਘਟਾਉਣ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਦੀ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਉੱਤੇ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਚਰ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਖੇੜਿਆ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਚਰ ਦੇ ਘਟਾਉਣ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖੀਰਲੇ ਬੰਦੇ ਤੱਕ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਪਰਚਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਸਤੂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਫਤਾਰ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਚਰ ਹੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਰ ਕੰਪਨੀ ਵਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਹਨ।

ਕੈਮਰੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਫਿਲਮ ਅਨੁਸਾਰ

ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਸੋਧ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਧ ਕੈਮਰਾ ਤੇ ਫਿਲਮ ਦੇ ਆਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਪੰਜ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

1) 110 ਨੰਬਰ:

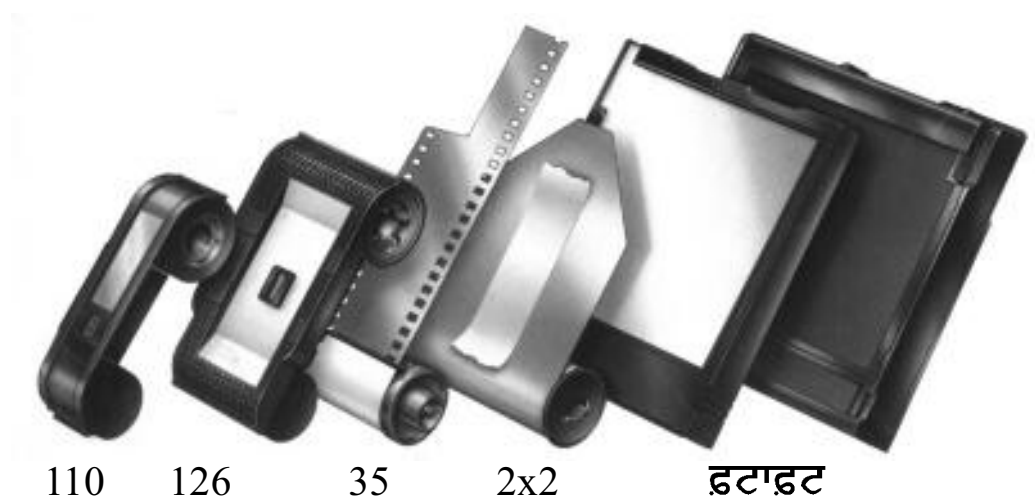
ਇਹ 16 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦੀ ਫਿਲਮ ਇੱਕ ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ 12 ਜਾਂ 24 ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ।

2) 126 ਨੰਬਰ:

ਇਹ ਵੀ ਡੱਬੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ 35 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਚੌੜੀ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਕੈਮਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬ ਸਾਈਜ਼ ਸੀ।

3) 2×2 ਸੁਕੇਅਰ ਇੰਚ:

ਇਹ ਕੈਮਰਾ 2×2(6×6 ਸੈ.ਮੀ.) ਇੰਚ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ 120 ਤੇ 620 ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਬਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ 6×7 ਸੈ:ਮੀ ਤੱਕ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੈਮਰਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਟੂਡੀਓ ਦੀ ਜਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ।

110

126

35

2x2

ਫੋਟੋ ਡਾਟਾ

4) 35 ਮਿਲੀਮੀਟਰ:

ਇਸ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਫਿਲਮ 24×36 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ। ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਇਸ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਈਜ਼ਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

5) ਫ਼ਟਾਫ਼ਟ ਕੈਮਰਾ:

ਇਹ ਕੈਮਰਾ ਫਿਲਮ ਦੀ ਬਜਾਏ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਪੇਪਰ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਕਾਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਰਸਾਇਣ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ 1 ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਧੁੱਪ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਾਰਾਜ਼ ਦੀ ਹਿੱਕ ਉੱਤੇ ਫੋਟੋ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ 9×7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ 8×8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

6) ਡਿਜ਼ਟਲ

ਇਹ ਨਵੀਂ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਥੇ ਇਸਦੀ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਬਣਤਰ ਅਨੁਸਾਰ:

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੈਮਰਾ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਸਾਈਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ, ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਸਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਘੱਟ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵੱਧ ਹੋਣ, ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

1) ਵਿਊ ਫਾਈਂਡਰ:

ਇਸ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈਂਜ਼ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਕਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਾਂ ਵੱਖੀ ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਖਿੜਕੀ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚਮਕਦਾਰ ਪੀਲਾ, ਹਰਾ ਜਾਂ ਲਾਲ ਰੰਗਦਾਰ ਖਾਨਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਲੈਂਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚ ਦੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਸਤੂ ਦਾ ਲਗਭਗ ਨੇੜਲਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ।

2) ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਆਰ:

ਉਹਨਾਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੈਮਰੇ ਤੋਂ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਆਰ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਈਜਾਦ ਹੋਈ। ਇਸ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਵੇਂ ਹੀ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਕਸ ਨੇ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਬਣਨਾ ਹੈ। ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਆਰ. ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗਲ ਲੈਂਜ਼ ਰਿਫਲੈਕਸ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕੋ ਲੈਂਜ਼ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਕਸ ਨੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਮੋੜ ਕੇ ਉਵੇਂ ਦਾ ਉਵੇਂ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੈਮਰੇ ਆਪਣੀ ਚਰਮ ਸੀਮਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਲੈੱਨਜ਼:

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਚੰਗਾ-ਮੰਦਾ ਹੋਣਾ ਲੈੱਨਜ਼ ਦੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਚੰਗੇ, ਵਾਜਬ ਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈੱਨਜ਼ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਲੈੱਨਜ਼ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਟਕਰਾਅ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਰਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਗੱਲ 35 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦੇ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਜਾਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-ਮਿਣਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।

1) ਨਾਰਮਲ/ਆਮ:

ਲੈੱਨਜ਼ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਡਿਗਰੀ ਐਂਗਲ ਉੱਪਰ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਐਂਗਲ ਦੇ ਘੱਟਣ ਵੱਧਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਤਸਵੀਰ ਦੂਰੋਂ ਜਾਂ ਨੇੜਿਉਂ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਆਮ ਜਾਂ ਨਾਰਮਲ ਲੈੱਨਜ਼ ਤਕਰੀਬਨ 45 ਡਿਗਰੀ ਐਂਗਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਲੈੱਨਜ਼ ਦੀ ਫੋਕਲ ਲੈਂਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੈੱਨਜ਼

ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਫਿਲਮ ਤੱਕ ਦੀ ਦੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੂਰੀ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਘਟਣ-ਵਧਣ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਦਾ ਫੋਕਸ ਬਣਦਾ ਜਾਂ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ। ਨਾਰਮਲ ਲੈਂਜ਼ ਦੀ ਫੋਕਲ ਲੈਂਥ 50 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2) ਵਾਈਡ ਐਂਗਲ:

ਜਿਸ ਲੈਂਜ਼ ਦੀ ਫੋਕਲ ਲੈਂਥ 50 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਉਹ ਵਾਈਡ ਐਂਗਲ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਵਾਈਡ ਐਂਗਲ 35 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 19 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੱਕ ਦੀ ਫੋਕਲ ਲੈਂਥ ਤੱਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਘੱਟ ਹੋਣਗੇ ਉਤਨਾ ਲੈਂਜ਼ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਦਾ ਐਂਗਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ 35 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦਾ ਐਂਗਲ 65 ਡਿਗਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 28 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦਾ ਐਂਗਲ 90 ਡਿਗਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 19 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦਾ ਐਂਗਲ 105 ਡਿਗਰੀ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਐਂਗਲ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਅਤੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਘੱਟ ਵੱਧ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਾਈਡ ਐਂਗਲ ਲੈਂਜ਼ ਦੀ ਫੋਕਲ ਲੈਂਥ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਬਹੁਤ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ 14 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਜਾਂ ਘੱਟ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ “ਫਿਸ਼ ਆਈ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਸ਼ ਆਈ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੇੜੇ ਦੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਹਾਸੇਹੀਣੇ ਅਰਥ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

3) ਟੈਲੀ ਲੈਂਜ਼:

ਜਿਸ ਲੈਂਜ਼ ਦੀ ਫੋਕਲ ਲੈਂਥ 50 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਟੈਲੀ ਲੈਂਜ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵੱਧ ਫੋਕਲ ਲੈਂਥ ਹੋਵੇਗੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਉਸਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦਾ ਐਂਗਲ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ 80 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 200 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦੇ ਲੈਂਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਕਸਰ 80 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 105 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੱਕ ਦੇ ਲੈਂਜ਼ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੈਂਜ਼ ਨਾਲ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਦਿੱਖ ਕਾਫੀ ਸੋਹਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੋਚਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਦੂਰ ਤੋਂ ਪੰਛੀਆਂ ਜਾਂ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ 300 ਤੋਂ 1200 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੱਕ ਦੇ ਲੈਂਜ਼ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 1200 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦੇ

ਲੈਂਨਜ਼ ਦਾ ਐਂਗਲ ਲਗਭਗ 5 ਡਿਗਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਤ ਨੂੰ 1200 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਦੇ ਲੈਂਨਜ਼ ਨਾਲ ਚੰਦ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰਾ-ਸੂਰਾ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ। ਟੈਲੀ-ਲੈਂਨਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਦੂਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ ਉੱਥੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਲੈਂਨਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਗਭਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ

ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਲੈੱਨਜ਼ ਜਿਹੜਾ ਮਰਜ਼ੀ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਗੁਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਣ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਬੇਕਾਰ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਫਿਲਮ ਦਾ ਹੋਣਾ ਉਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਆਖਣ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਦਾ

ਹੋਣਾ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸ਼ਟਰ ਤੇ ਅਪਰਚਰ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ-ਕਿੰਨਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਗੁਣ ਉਸ ਦੀ ਸਪੀਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਏ.ਐਸ.ਏ. ਵਿਚ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਏ.ਐਸ.ਏ. ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਸਹੀ

ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਏ. ਐਸ. ਏ. ਸਪੀਡ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਵੱਧ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਏ.ਐਸ.ਏ ਸਪੀਡ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ ਉਤਨੀ ਘੱਟ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਫਿਲਮ 100 ਏ.ਐੱਸ.ਏ ਦੀ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਮ ਦਿਨ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ 125 ਸ਼ਟਰ ਸਪੀਡ ਅਤੇ 16 ਅਪਰਚਰ ਸਹੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਦੂਜਾ ਗੁਣ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 135 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਹ 24 ਜਾਂ 36 ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਕੈਮਰੇ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫੋਟੋਆਂ 36 ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਵੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਧੋਤੀ ਹੋਈ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਤੇ ਪਤਾ ਚੱਲ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਨੈਗੇਟਿਵ ਦੇ ਥੱਲੇ ਉਸਦਾ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਗੁਣ ਉਸ ਦਾ ਰੰਗਦਾਰ ਜਾਂ ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਉੱਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰਸਾਇਣ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧੋਣ ਨਾਲ ਫਿਲਮ ਦੇ ਉੱਤੇ ਅਕਸ ਦਾ ਰੰਗ ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਜਾਂ ਰੰਗਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਕਸ ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਚਿੱਟੇ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਿਕਦਾਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਜੋ ਹਿੱਸਾ ਚਿਟਿਆਈ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚਿੱਟੀ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਕਾਲਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਹਿੱਸਾ ਕਾਲੇਪਣ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਲਕੇ ਕਾਲੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੰਗਦਾਰ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਅਕਸ ਦੇ ਰੰਗ ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜੇ ਵਸਤੂ ਪੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਗੂੜ੍ਹਾ ਨੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵਸਤੂ ਅਸਮਾਨੀ ਨੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਰੰਗ ਪਲਟ ਕੇ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਰੰਗ ਮਜ਼ੇਂਟਾ (ਰਾਣੀ ਰੰਗ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਚੌਥਾ ਗੁਣ ਅਕਸ ਨੂੰ ਨੈਗੇਟਿਵ ਜਾਂ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ-ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੈਗੇਟਿਵ ਫਿਲਮ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ

ਪਿਛੇ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਫਿਲਮ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ 'ਟਰਾਂਸਪੀਰੇਂਸੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸਨੂੰ 'ਸਲਾਈਡ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧੋ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਕਸ ਦੇ ਰੰਗ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਛਪਾਈ ਲਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਇਹ ਫਿਲਮ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਗੁਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਾਜ਼ੇਟਿਵ ਫਿਲਮ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਗੁਣ ਉਸਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਸਾਇਣ ਕਿਉਂਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਰਸਾਇਣ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਘਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਅਕਸ ਦਾ ਪੁੰਧਲਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਬਣਨਾ ਹੀ ਨਾ ਆਦਿ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਲਈ ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਫਿਲਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਸਾਲ ਨੂੰ ਲਿਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਨਤੀਜੇ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਫਿਲਮ ਰੱਖ ਰਖਾਓ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਤੋਂ ਗਰਮ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਫਿਲਮ ਠੰਡੇ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਿਲਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਕੜ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨੀ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਦਰਤੀ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਨੇੜਤਾ ਹੋਵੇ- ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ। ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਇਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਫਿਲਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਤੇ ਰੰਗ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੋਟੋ ਲਈ ਉਸਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣਾ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਿਲਮ ਦੀ ਇੰਨਟੈਂਸਿਟੀ ਲੂਮੀਨੈਂਸ, ਹਿਊ ਜਾਂ ਸੈਚੂਰੇਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ?

(ੳ) ਇੰਨਟੈਂਸਿਟੀ :

ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਤਹ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਮਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤਾਕਤ ਨੂੰ 'ਇੰਨਟੈਂਸਿਟੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਇੰਨਟੈਂਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸੁਕੇਅਰ ਮੀਟਰ ਵਿਚ ਵਾਟਸ ਨਾਲ ਮਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਅ) ਲੂਮੀਨੈਂਸ :

ਹਰ ਵਸਤੂ ਦੀ ਸਤਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸੁੱਟਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 'ਲੂਮੀਨੈਂਸ' ਨੂੰ ਵਸਤੂ ਦੀ ਚਮਕ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਿਣਤੀ ਪ੍ਰਤੀ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਹਿਊ :

ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਸਨੂੰ 'ਹਿਊ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਲਾਲ, ਪੀਲੇ, ਹਰੇ ਤੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰੰਗ ਹੋਣ।

(ਸ) ਸੈਚੂਰੇਸ਼ਨ:

ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਰੰਗਦਾਰਪੁਣੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਚਮਕ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀ 'ਸੈਚੂਰੇਸ਼ਨ' ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਦਿੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੈਚੂਰੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੀ ਲੂਮੀਨੈਂਸ ਘਟਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਵਿਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਖ ਤੇ ਰੰਗ

ਸਵਸਥ ਅੱਖ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ। ਅੱਖ ਦੀ ਦੇਖਣ ਸ਼ਕਤੀ 400 ਨੈਨੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 700 ਨੈਨੋਮੀਟਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ 31 ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਫੋਟੋ ਰਿਸੈਪਟਰ ਕੋਨਸੈੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪਕੜਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਚੌਥਾ ਡੰਡਾ ਰੂਪੀ ਸੈੱਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਖ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਹੀ ਫੋਟੋ ਰਿਸੈਪਟਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਹੀ ਰੰਗ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਰ ਆਈਜ਼ਕ ਨਿਊਟਨ ਨੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਰੰਗਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਇਹ ਅੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅੱਖ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਉਹਨਾਂ

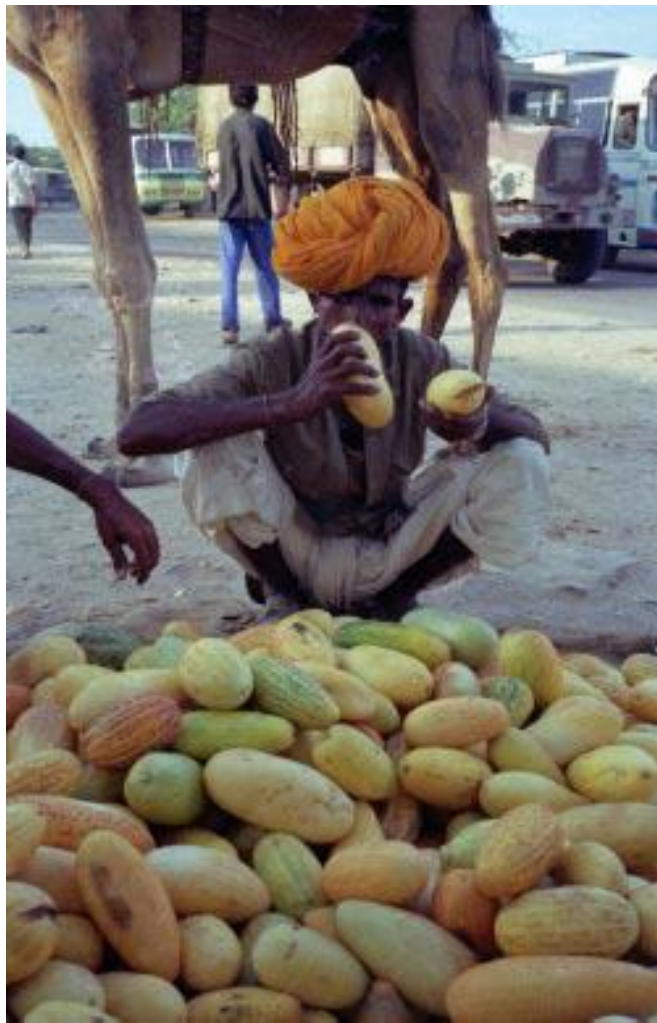
ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਸਵਸਥ ਤੇ ਸਹੀ ਹੋਣਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਰੰਗ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ‘ਕਲਰ ਬਲਾਈਂਡਨੈਸ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਕਸਤ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਕਲਰ ਬਲਾਈਂਡਨੈਸ’ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਈਸੈਂਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ, ਕਿਉਂਜੋ ਇਹ ਲੋਕ ਲਾਲ, ਹਰੀ ਤੇ ਪੀਲੀ ਬੱਤੀ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ :

ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ। ਰੰਗ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਰੰਗ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਖ਼ਤਰੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੱਲ ਕੀ, ਰੰਗ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਬਣਾ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੇ ਹੋਣ।

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਪਾਉਣੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਮਝਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਣਾ

ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ, ਉਹ ਤਕਨੀਕੀ ਖ਼ਾਮੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰੰਗ ਸਿਰਫ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਫੋਟੋ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁੰਮ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ

ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਰੰਗ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਤੇਜਨਾ ਦਾ ਰੰਗ ਅਕਸਰ ਲਾਲ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਚੇਤਨ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਝੰਡਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲਗਭਗ ਪੌਣੇ ਦੋ ਸੌ (175) ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚੋਂ 154 ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਝੰਡਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਲ ਰੰਗ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਜਾਂ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਲੋਕ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ, ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਜਾਂ ਅਗਾਊਂ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਠਰੁੱਮੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਸਮਾਨੀ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਰੰਗ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਛੱਤ ਵਾਂਗ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਉਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਉਤੇਜਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਕੋਮਲ ਤੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰੰਗ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਲਈ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਅਰਥ ਦੇਂਦੇ ਹੋਣ। ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵੀ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਵਿਹੁ ਵਾਂਗ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਭਾਅ ਮਾਰਦੇ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਾਂਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

1. ਤੇਜ਼-ਸੁਭਾਵੀ ਰੰਗ :

ਉਹ ਰੰਗ ਜੋ ਅੱਖ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਕੜ ਲੈਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਚਿੱਤਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹੋਣ, ਤੇਜ਼-ਸੁਭਾਵੀ ਰੰਗ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਹਨ ਮੁੱਢਲੇ ਰੰਗ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਾਲਾ ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਨਾ ਰਲਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਤੇਜਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਜਾਣ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਤੇਜ਼ ਦਿਨ ਦੀ ਧੁੱਪ ਜੋ ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਪਰਛਾਵਾਂ-ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਰਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇਜ਼-ਸੁਭਾਵੀ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਧੁੰਦਲੇਪਣ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

2. ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਆਕਾਰੀ ਰੰਗ :

ਇਹ ਵੀ ਤੇਜ਼-ਸੁਭਾਵੀ ਰੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਤੇਜ਼ ਰੋਸ਼ਨੀ ਭਾਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਬਦੇ-ਬਦੀ ਉੱਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦਿਖ ਸਕੇ। ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵਾਧੂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪੁੰਦਲੇ ਜਾਂ ਫਿੱਕੇ ਰੰਗ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚ ਘਟਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ 'ਪੋਲੋਰਾਈਡ' (ਇਕ-ਤਰਫ਼ਾ) ਫਿਲਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈਣ ਲਈ ਸਲਾਈਡ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਅੱਧਾ ਦਰਜਾ (ਸਟੈੱਪ) ਘੱਟ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੈਗੇਟਿਵ ਫਿਲਮ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਅੱਧਾ ਦਰਜਾ ਵੱਧ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

3. ਗੁੰਗੇ ਰੰਗ :

ਜਦੋਂ ਰੰਗ ਫੋਟੋ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ, ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁੰਗੇ ਜਾਂ ਧੀਮੇ ਰੰਗ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਣਾਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਉੱਜੜੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਬੇਪਛਾਣ ਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਰੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਿਵਾਏ ਤਿੱਖੀ ਚਿੱਟੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ, ਤਾਂ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਗੁੰਗੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਲੇ ਤੇ ਸਲੇਟੀ ਰੰਗ ਦੀ ਭਾਅ ਮਾਰਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਇਸ ਵਰਗ ਵਿਚ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਈ ਹੋਈ ਧੁੰਦ, ਧੁੰਦਲੀ ਖਿੜਕੀ, ਆਉਟ ਆਫ ਫੋਕਸ ਕੀਤਾ ਲੈੱਨਜ਼ ਜਾਂ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਪਥਰਾਏ ਨਿਰਜੀਵ ਪਹਾੜ ਗੁੰਗੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

4. ਚਿੱਟੜੇ ਰੰਗ :

ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੁਕ ਕੇ ਕੈਮਰੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਚਿਟਿਆਈ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੋਟੋ ਵਿਚੋਂ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਗ਼ਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਸਲੇਟੀਪਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਟੜੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੇਤ ਦੇ ਪਹਾੜ, ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਚਮਕਦੀ ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਪੈਂਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਚਮਕਦੇ ਵਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ-ਸ੍ਰੋਤ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਫੋਟੋਆਂ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਹਲਕਾਪਣ, ਨਰਮੀ, ਕੋਮਲਤਾ, ਨਜ਼ਾਕਤ, ਰੋਮਾਂਸ ਅਤੇ ਵਹਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ।

5. ਰਤੀਲੇ ਰੰਗ :

ਚਿੱਟੇ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਤੇ ਆਕਾਰੀਕਰਣ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਤੀਲੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਜਗ ਰਹੀ ਬੰਧੂਆ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣਿਓਂ ਆ ਕੇ ਪੈਣਾ ਰਤੀਲੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰਮਈ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਬਲਕਿ ਇਸਨੂੰ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਡਰਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉੱਤੇ ਜਕ ਕਾਮ ਉਕਸਾਉ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ ਦਿਖਾ ਕੇ ਨਗਨ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚ ਆਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਰੰਗ ਵਿਚੋਂ ਰਤੀਲੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਵਧੀਆ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

6. ਨਿਖੇੜਵੇਂ ਰੰਗ :

ਉਹਨਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾਂਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੋਣ, ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਰੱਖ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਖੇੜਵੇਂ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਸੁਰ ਮੇਲਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵਸਤੂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਲਟ ਰੰਗ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਹਰੀ ਫਸਲ ਵਿਚ ਲਾਲ ਸੂਟ ਪਾਈ ਲੜਕੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਹੋਣ, ਨੀਲੇ ਕੋਟ ਉੱਤੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਟੰਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਕਾਲੀ ਟੋਪੀ ਉੱਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਬਿੱਲਾ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ ਆਦਿ-ਆਦਿ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੀ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਖੇੜਵੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇੜਵੀ ਬਹੁਤਾਤ ਗ਼ੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚੱਲ-ਚਿੱਤਰ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਵੀ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

7. ਸੁਰਮੇਲਵੇਂ ਰੰਗ :

ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੂੰਗੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੁਰਮੇਲਵੇਂ ਰੰਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਖ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੰਗ ਚੁਭਦਾ ਨਹੀਂ, ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਸਲੇਟੀਪਣ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੰਗ ਭਾਵੇਂ ਲਾਲ ਹੋਣ, ਪੀਲੇ ਹੋਣ, ਨੀਲੇ ਹੋਣ, ਗੁਲਾਬੀ ਹੋਣ। ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਦੇ ਵਿਚ ਗੂੰਗੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਹੀ ਰੰਗ ਹੋਵੇ; ਬਲਕਿ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਣਕ ਉੱਤੇ ਫਿੱਕੀ ਨੀਲੀ ਅਸਮਾਨ ਦੀ ਛਤਰੀ, ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾਈ ਕਾਮੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਉਦਾਹਰਣ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਫੋਟੋ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅੱਖ ਨਾ ਟਿਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਫੋਟੋ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕਣਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਇੱਕ ਦਿਖਦੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਸੁਰਮੇਲਵੇਂ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਦਾਸ ਮੂਡ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰਮੇਲਵੇਂ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਬਹੁਤ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

8. ਭਾਰੂ ਰੰਗ :

ਕਿਸੇ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੰਗ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਭਾਰੂ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪੱਤੇ ਦੀ ਪੂਰਨ ਫੋਟੋ, ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਫੋਟੋ, ਸੂਰਜ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਫੋਟੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰੋਗਨ ਦੀ ਫੋਟੋ। ਭਾਰੂ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੋਚ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ; ਜਿਵੇਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਬੱਝਦੀ ਹੋਈ ਉਮੀਦ, ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਸਥਿਰਤਾ, ਜਾਮਨੀ ਰੰਗ ਨਾਲ ਉਪਰਾਮਤਾ ਆਦਿ-ਆਦਿ। ਭਾਰੂ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਕਲੋਜ਼-ਅੱਪ ਲੈੱਨਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਰੰਗ ਜਿਵੇਂ ਪੀਲਾ ਜਾਂ ਸੰਤਰੀ

ਜਦੋਂ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਬਾਕੀ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਵੀ ਭਾਰੂ ਰੰਗ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕੈਮਰੇ ਮੂਹਰੇ ਰੰਗਦਾਰ ਫਿਲਟਰ ਲਗਾਉਣਾ ਜਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇਣਾ।

੧. ਗੁਆਚਦੇ ਰੰਗ :

ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਰੰਗਾਂ ਖ਼ਾਤਰ ਹੀ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਰੰਗ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੋਵੇ ਪਰ ਹਰ ਵਾਰ ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ; ਸਗੋਂ ਸੁਸਤ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੰਗ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੂੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਸੁਰਮੇਲਵੇਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਜੋ ਭੜਕੀਲੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆ ਟਪਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵੇਖਦੇ-ਵੇਖਦੇ ਨਜ਼ਰੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਬਿਲਕੁਲ ਉਵੇਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਅਚਾਨਕ ਕਿਸੇ ਬੰਬ ਦਾ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਫੱਟ ਜਾਣਾ, ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਸਿਤਾਰੇ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ, ਸੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗੂੜ੍ਹੇ ਬਾਦਬਾਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦਾ ਤੈਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਸਰਕਸ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਜੋਕਰ ਦਾ ਆ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਰੰਗ ਦਾ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਯਾਨੀ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਕਤੀ ਆਏ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਗੁਆਚਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਮੌਕਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਚੇਤਨ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਨਾਮ, ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਮੁੱਲ ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ।

10. ਝੂਠੇ ਰੰਗ :

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਸਤੂ ਕੁਝ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਰੰਗ ਮੋੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮੁੜੇ ਹੋਏ ਰੰਗ ਹੀ ਉਸ ਵਸਤੂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਰੰਗ ਦਾ ਉਲਟਾ ਰੰਗ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਲਾਕਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਦੇਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਅੱਧ-ਪੱਧ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੰਗ ਅਸਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਸਤੂ ਦਾ ਅਸਤਿਤਵ ਭਾਵੇਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸਦੇ ਆਕਾਰ 'ਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਗੁਆਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਫਿਲਟਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਫਿਲਮ ਖਿੱਚਕੇ ਉਸਨੂੰ ਧੋਣ ਵੇਲੇ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਜਾਂ ਫੋਟੋ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਕਨੀਕੀ ਤਜਰਬੇ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਇਨਫਰਾਰੈੱਡ' ਕਿਸਮ ਦੀ ਫਿਲਮ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ ਉੱਤੇ

ਮਾਹਿਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

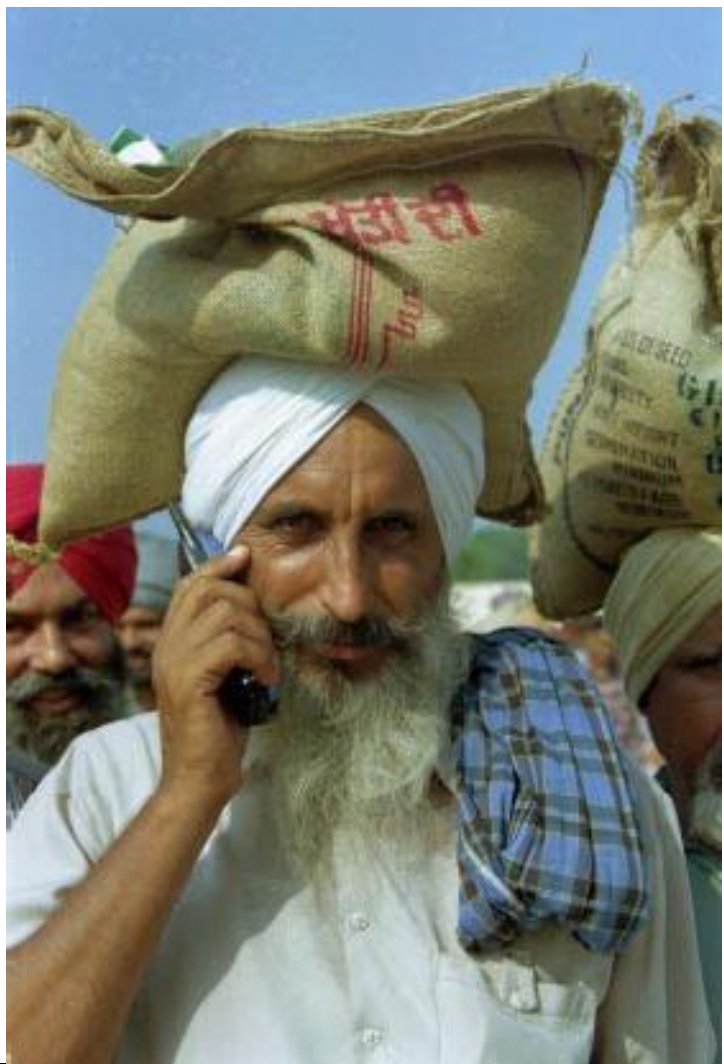

ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ :

ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਫੋਟੋ ਦਾ ਸਿਰਫ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ, ਰੰਗਦਾਰ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਸਗੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਵਿਸ਼ਾ। ਫੋਟੋ ਭਾਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਉਸਦਾ ਜੇ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁਹਾਰਤ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸਮਝ, ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ

ਨਾਲ ਇਹ ਖ਼ਾਸੀਅਤ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਫੋਟੋ ਵਿਚੋਂ ਉਭਰ ਰਹੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਰਸ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਕਿਫ਼ ਹੋਵੇ। ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਫੋਟੋ ਲਈ ਫੋਟੋ ਕਲਾਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਢਾਲਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਰਗੀਕਰਣ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ :

1. ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਕੈਮਰਾ :

ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ: ਲੋਕ - ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਫੋਟੋਆਂ ਹੀ ਮਨ ਅੰਦਰਲੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਰੂਰਤਾ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਪਕੜਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਪਲ ਵੀ ਪਕੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹੋਣ। ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਨ ਲਈ ਯਾਨਿ ਕਿ ਜਦੋਂ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਚੇਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਟੈਲੀ-ਲੈੱਨਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਰਿਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਨਾਲ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਸੂਸੀ ਲਈ ਜਾਂ ਚੋਰੀ-ਛਿਪੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਤੋਂ ਧਨ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਹਸਤੀਆਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅੱਖ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜੁਰਮ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਚੇਤ ਹੀ ਮੌਕੇ ਨਾਲ ਖਿੱਚੀ ਫੋਟੋ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2. ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ:

ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਸਿਰਫ ਉਸਦੀ ਰੂਪਕ ਤੌਰ ਤੇ ਤਰਜਮਾਨੀ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਸਗੋਂ ਉਸਨੂੰ ਨਿਖਾਰ ਕੇ, ਸੰਵਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਰੋਮਾਂਚਿਕ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੁਝ ਕੁ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਪਾਸਿਉਂ ਸੋਹਣੇ ਤੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਪਾਸਿਉਂ ਵੇਖਿਆਂ ਆਪਣੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਇਹ ਐਂਗਲ ਜਾਂ ਕੋਣ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੋਟੋਆਂ ਚਿਹਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੀ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਚਿਹਰੇ ਹੀ ਵਿਕਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੀ ਦਿਲੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਿਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨਮੋਹਕ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ। ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਜੋ ਵੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਛਲ-ਕਪਟ ਅਤੇ ਸੰਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਣਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਮੁੱਚਾ

ਪ੍ਰਭਾਵ, ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪਰਪੱਕ ਤੌਰ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਦੇਸਤੀ, ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ, ਜਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿਚਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਸਮਝੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ, ਲਾਈਸੈਂਸ ਜਾਂ ਪਾਸਪੋਰਟ ਆਦਿ ਲਈ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚਿਹਰਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਭਾਵੁਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਪੂਰੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਝੁੱਗੀ

ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਕੋਈ ਔਰਤ ਕਸੀਦਾ ਕੱਢ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਕੱਲਾ ਬੈਠਾ ਮਸਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੱਕਾ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੋਂ ਅੰਦਰਲੀ

ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇੰਝ ਹੀ ਕੰਮਕਾਜੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਵੀ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਸ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣੀ ਹੈ ਉਸਦਾ ਕੈਮਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਬਿਨਾਂ ਕੈਮਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਟੂਡੀਓ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਲਾਕਾਰ ਲੋਕ ਜਿੰਨੇ ਚੰਗੇ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਸਟੂਡੀਓ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੁਦਰਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨ ਰਾਹੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਉਤਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿੱਚ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

1. ਸਟੂਡੀਓ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ:

ਸਟੂਡੀਓ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਆਮਦ ਜਾਂ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਵਸ ਕਰਕੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਫੋਟੋ ਲਈ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿੱਚ ਦੋ ਲਾਈਟਾਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ 90 ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਕੋਣ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਹਰ ਭਾਗ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ

ਪਾਸੇ ਕੰਧ ਜਾਂ ਪਰਦੇ ਉੱਤੇ ਪਰਛਾਵਾਂ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਕੰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਟੂਡੀਓ ਵਿੱਚ ਕਲਾਤਮਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ

ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲਾਈਟਾਂ ਵਾਲੇ ਰਿਫਲੈਕਟਰ ਅਤੇ ਰੰਗਦਾਰ ਲਾਈਟਾਂ ਜਾਂ ਫਿਲਟਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਟੂਡੀਓ ਵਿੱਚ ਕੈਮਰੇ ਦਾ ਐਂਗਲ ਬਿਲਕੁਲ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦਾ। ਸਟੂਡੀਓ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਿਹਰੇ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅੰਗ ਜਾਂ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਗੂੜ੍ਹਾ-ਫਿੱਕਾ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

2. ਸਟੂਡੀਓ-ਰਹਿਤ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ:

ਸਟੂਡੀਓ-ਰਹਿਤ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (1) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੱਧਾ ਸੂਰਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਟਕਰਾ ਕੇ ਮੁੜੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਿਵੇਂ ਚੰਨ, ਬਰਫੀਲੇ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਚਮਕੀਲੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਆਦਿ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਚਮੜੀ ਉੱਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਸਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਲਾਲੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਮਕਦੇ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚ ਪੀਲਾਪਣ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਟਕਰਾ ਕੇ ਮੁੜੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉਸ ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਵਿਆਹ ਵਾਲੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਲਾਲ, ਨੀਲੇ, ਹਰੇ ਸ਼ਮਿਆਨੇ ਆਦਿ। ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਤੇ ਮਾਹੌਲ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਰੰਗ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਿੱਧੀ ਜਾਂ ਪਰਤੀ ਹੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ਪਨ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗਣ ਦਾ ਕੋਣ

ਬਹੁਤ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਚਟਾਕ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਟੇਢੇ ਕੋਣ ਤੋਂ ਆਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ

ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਝੁਰੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮੁਸਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਉੱਥੇ ਕੱਲੇ-ਕੱਲੇ ਵਾਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਮਨਸੂਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਹਨੇਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਫਲੈਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਰੁਸ਼ਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸੀਨ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਫੋਟੋ ਦਾ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਸੂਰਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਸੂਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਪਲਟਾ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਖਾਸ ਹਿੱਸਿਆਂ ਉੱਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਕਲਾਤਮਕ ਫੋਟੋਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਲਈ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਹੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮਾਹੌਲ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚੇ:

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪਜੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਲੋੜ ਵਾਂਗੂੰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ, ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਟਪਕਦਾ ਸੱਚਾਪਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਵਰਗ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਲਈ ਸਟੂਡੀਓ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਪੋਰਟ੍ਰੇਟ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਫੋਟੋਆਂ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕੀ ਐਕਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਕੈਮਰਾ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ-ਦਿਲ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣੀਆਂ ਕਾਫ਼ੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸੋਚ-ਉਡਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਡਾਰੀ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਹੀ

ਉਹ ਐਕਟਿੰਗ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨੂੰ ਹਰਦਮ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ , ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਲਗਾਉ ਫੋਟੋ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਨਗਨ ਤਸਵੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਤਾਂ ਇਸ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਫੋਟੋ ਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛਪਦੀ । ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਛਾਪਕ ਜਾਂ ਐਡੀਟਰ ਦਾ ਉਸ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਜਿੰਨਾ ਲਗਾਉ ਨਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਚੰਗੇ ਨਮੂਨੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਵੀ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਚੰਗੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਰੀਰਕ ਖਤਰਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਰੁੱਪ ਫੋਟੋ:

ਫੋਟੋ ਭਾਵੇਂ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਕੱਲੇ-ਦੁਕੱਲੇ ਦੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਆਉਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ- ਇੱਕ ਜੋ ਵਿਧੀਬੱਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਦਲੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪਹਿਲੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਆਏ ਗਰੁੱਪ ਅਕਸਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਲਈ ਹੀ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗਰੁੱਪ ਚਾਹੇ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਛੋਟਾ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਹਰ ਚਿਹਰਾ ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਕਸਾਰ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਫਿੱਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਧੱਬੇ ਨਾ ਹੋਣ । ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਗਰੁੱਪ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰੋ ਜਾਂ ਬਿਠਾਉ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਦੂਸਰੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗਰੁੱਪ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਜਲੂਸ, ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਭੀੜ ਜਾਂ ਕੋਈ

ਮੇਲਾ ਆਦਿ ਹੋਵੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗਰੁੱਪ ਫੋਟੋਆਂ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਬਸ ਇਹੋ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੋਟੋ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਹੀ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕਈ ਵਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਫੋਟੋ ਲਈ ਰੋਹ ਭਰਿਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਚੰਗੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੀ ਸਮਝ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵੀ ਪਹਿਲੇ ਵਰਗ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਤੇਜ਼-ਗਤੀ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਇਸ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼-ਗਤੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੇਗ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅੱਖ ਵੀ ਉਸ ਨਾਲ ਹੀ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਜ਼ ਵਸਤੂ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਪਕੜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ- ਜੇਕਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀਆਂ ਸਹੀ ਵਿਧੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਮਰੇ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸ਼ੁਵਿਧਾ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਪਕੜਨ ਲਈ $1/4000$ ਸਕਿੰਟ ਦੀ ਸ਼ਟਰ ਸਪੀਡ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਜੇ ਖਿਡਾਰੀ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਜੰਪ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਸ਼ਟਰ ਸਪੀਡ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਤੇਜ਼-ਰਫ਼ਤਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਗਤੀ ਦੇ ਸ਼ਟਰ ਸਪੀਡ ਤੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣਿਉਂ ਆ ਰਹੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਸਪੀਡ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਵਸਤੂ ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਜਾਂ ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਉਸਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਧ ਸ਼ਟਰ ਸਪੀਡ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭਾਵੇਂ ਤੇਜ਼ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੈਮਰਾ ਵੀ ਉਸੇ ਹੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰ ਕਰ

ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਸਿਫ਼ਰ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਵਿਧਾ ਨਾਲ ਘੱਟ ਸਪੀਡ ਉੱਤੇ ਕੈਮਰਾ ਚਲਾ ਕੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵੇਗ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ 'ਪੈਨਿੰਗ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਇੰਟੇਫ਼ਿਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿੱਚ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਫਿਲਮਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ ਸ਼ਟਰ ਸਪੀਡ ਉੱਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1. ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ:

ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਸਗੋਂ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ, ਨਮੂਨਿਆਂ ਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਮੂਲ ਨੇਮ ਉੱਤਪਤੀ ਤੇ ਨਸਲ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀਆਂ ਜਾਂ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ। ਉੱਤਪਤੀ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਲਈ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਤੇ ਖਿੱਚ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਰਮ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਾਧਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਸ ਇੰਨੀ ਕੁ ਹੈ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੁੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਥਾਂ ਫੁੱਲ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਸ਼ੋਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵੇਲੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕੁਦਰਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਚਿੱਟੇ ਰਿਫਲੈਕਟਰ

ਲਗਾ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਛਾਂ ਰਹਿਤ ਚਿੱਟਾ ਟੈਂਟ ਲਗਾ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕ ਤੋਂ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਲੈੱਨਜ਼ਾਂ ਜਾਂ ਫਿਲਟਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਫੁੱਲ ਜਾਂ ਪੱਤੀਆਂ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲੇ-ਜੁਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਬੜੀ ਉੱਘੜ-ਦੁੱਘੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਕਤ ਦੋ ਹੀ ਤਰੀਕੇ ਬਚਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਤੇ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਆਦਿ ਜਾਂ ਸਕਰੀਨ ਰੱਖ ਕੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਨਾ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਅਪਰਚਰ ਨੂੰ ਵੱਧ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਪਿੱਠ-ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜਨਾ। ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਵੀ ਮੌਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮਜ਼ਮੂਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪਤਝੜ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਿਨਾਰ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਵਰਗੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੇ ਪੱਤੇ ਸੁੱਕ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ-ਕਈ ਰੰਗ ਵਟਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇ ਝਿਓਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦੂਸਰਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪੰਛੀ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਜਾਂ ਕੀੜੇ-ਮਕੌੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਜਿਹੇ ਵੀ ਡਰ ਨਾਲ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹਮਲਾ

ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਟੈਲੀ-ਲੈਂਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀੜੇ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਲਈ ਕਲੋਜ਼-ਅਪ ਲੈਂਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕੀੜਿਆਂ-ਮਕੋੜਿਆਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਸਟੂਡੀਓ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਛੋਟੇ ਜੀਵ ਕੈਮਰੇ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪਰ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਇਹ ਮਰ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜਿਉਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਜਾਂ ਝੀਲਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡੂੰਘੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕੌਰਲ ਜਾਂ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉੱਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜੜੀਆਂ-ਬੂਟੀਆਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਮਜ਼ਮੂਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਖਾਸ ਕੈਮਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੈਮਰਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪਲਾਸਟਿਕ ਨੁਮਾ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬਕਸਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਰੰਗਦਾਰ

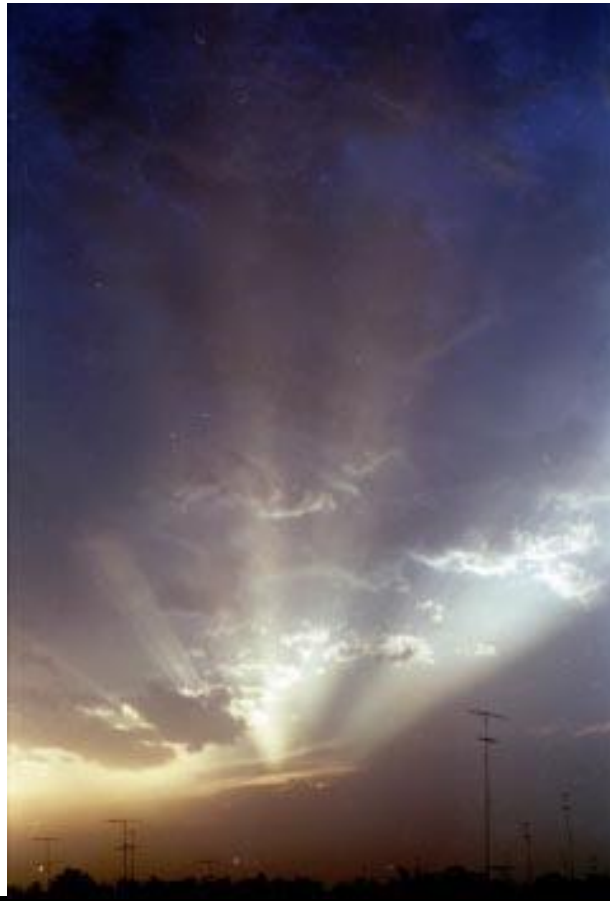

ਮੱਛੀਆਂ ਆਦਿ ਵੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਵਰਗ ਮੌਸਮ ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਸਾਫ਼ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਮੌਸਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕੋਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਮੌਸਮ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੌਸਮ ਚਾਹੇ ਝੱਖੜ ਹੋਵੇ, ਤੂਫ਼ਾਨ ਹੋਵੇ, ਮੀਂਹ ਹੋਵੇ, ਬਰਫ਼ ਹੋਵੇ, ਬਦਲ ਹੋਣ, ਤੇ ਜ਼-ਤਰਾਰ ਧੁੱਪ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬੱਸ, ਲੋੜ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਛੇਤੀ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਬਦਲਦੇ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਟਰ ਸਪੀਡ ਤੇ ਅਪਰਚਰ ਦਾ ਜੋੜ ਕਾਫ਼ੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਉਘਾੜਨ ਲਈ ਇਹਨਾ ਨੂੰ ਘੱਟ ਵੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਦਲਦਾ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਵਧੀਆ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵਹਿੰਦਾ ਪਾਣੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਝਰਨੇ, ਝੀਲਾਂ, ਛੱਪੜ, ਤਲਾਅ ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰਕੁਦਰਤੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਅਤੇ ਵਹਾਅ ਵਾਲੇ ਸਾਧਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੌਸਮਾਂ ਵਿਚ ਸਮਿਆਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਹਵਾ ਵਿਚ ਨਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਫੋਟੋਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

2. ਸੂਰਜ :

ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸੋਮਾ ਹੈ ਸੂਰਜ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਦਗ਼ਾਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਜਲੌਅ ਨਾਲ ਦਗ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆ ਰਹੇ ਮੌਸਮਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਏ ਫ਼ਰਕ ਜਾਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਵਿਚ-ਵਿਚਾਲੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚੋਣ ਫੋਟੋ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੱਧਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਟੈਲੀ-ਲੈਂਜ਼ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਲੈਂਜ਼ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧੀ ਪੈ ਕੇ ਫਲੇਅਰ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਖਿਲਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਖਿਲਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਹੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਸਤੂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਹਰੀ ਆਕਾਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ।

3. ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ :

ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ਼ ਇਹੋ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿੱਕ 'ਤੇ ਪਏ ਹਰ ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਬਦਲ-ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਆਦਿ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫੋਟੋਆਂ ਉਹਨਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੀ ਉੱਚੀ-ਨੀਵੀਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜਮਘਟ ਹੋਵੇ। ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਜਦੋਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਪਹਾੜਾਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਹਰਿਆਲੀ ਅਤੇ ਪਿਘਲ ਰਹੀ ਬਰਫ਼ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਵਾਈਡ-ਐਂਗਲ ਲੈਂਨਜ਼ ਕਾਫੀ ਕਾਮਯਾਬ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਵਾਈਡ-ਐਂਗਲ ਲੈਂਨਜ਼ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਦੀ ਕੰਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਬਣਾਉਣਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੀ

ਸਮਝ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਵਿਗਾੜ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜੋ 260 ਡਿਗਰੀ ਐਂਗਲ ਤੱਕ ਦਾ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਰਗ ਵੱਸੋਂ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵੀ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੌਖਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸਨੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਿਰਬਾਹ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣੇ, ਕੰਮ-ਕਾਰ ਲਈ ਫ਼ਸਲਾਂ ਬੀਜਣੀਆਂ ਜਾਂ ਫ਼ੈਕਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਬਣਾਉਣੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਮਾਰਤਾਂ ਇਕੱਲੀਆਂ ਦੁਕੱਲੀਆਂ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾਤ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਦਿਖਣਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ, ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਥੱਲਿਓਂ ਵੇਖਣਾ ਜਾਂ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਨੰਗੀ ਛਾਤੀ ਉੱਤੇ ਵੱਸੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ।

4. ਬਨਾਵਟੀ ਫੋਟੋ :

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਿਚਾਰ ਉੱਠਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮਿਹਨਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇੱਕ ਜ਼ੋਖਿਮ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ।

5. ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ

ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਖ਼ਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਲੀਡਰ ਦੀ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚ ਲਈ ਹੋਵੇ; ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਦਿਖਾ ਲਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਬਨਾਵਟੀ ਗੰਢ-ਸੰਢ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਗੁੱਝਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੀਡਰ ਕੈਮਰੇ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਘੁੰਮਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਵਾਈਡ-ਐਂਗਲ ਲੈਂਜ਼ ਜੋ 19 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵਪਾਰਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਕਾਫੀ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਆਦਿ ਵਿਚ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰਾਂ ਨਾਲ ਛੋਟਾ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਸੌਦਾ ਕਰਕੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਜੋ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਵਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਮ ਵਰਤੋਂ

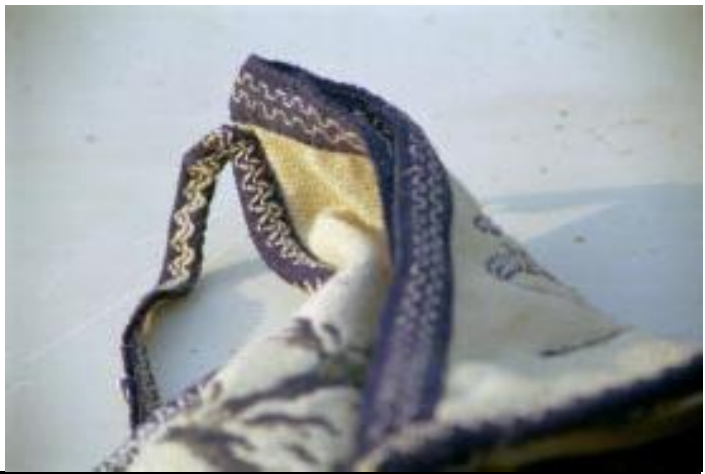
ਵਾਲੇ ਹੋਣ । ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬਨਾਵਟੀ ਵਰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਸੌਦੇ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਚਾਨਕ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਫੋਟੋ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇੰਜ ਘੱਟ-ਵੱਧ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

6. ਨਿਰਜੀਵ ਵਸਤੂ

ਕਲਾਤਮਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਤਮੰਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਿਲ ਰਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸਿਰਜ ਸਕੇ। ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰ ਰਹੇ ਬੜੀ ਵਾਰੀ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫਲਾਣਾਂ ਪਹਾੜ ਥੋੜ੍ਹਾ ਇੱਧਰ ਨੂੰ ਹੋਵੇ, ਬੱਦਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਉੱਚੇ ਜਾਂ ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਜਾਣ, ਸੂਰਜ ਦਾ ਐਂਗਲ ਕੁਝ ਡਿਗਰੀ ਬਦਲ ਜਾਵੇ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਬਦਲ ਲੈਣ ਆਦਿ-ਆਦਿ ਪਰ ਇੰਜ ਹੋਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ 'ਤੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਅਠਖੇਲੀਆਂ ਕਰਦੇ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੱਕ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਪੱਥਰ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੇਤ ਨੂੰ ਉੱਚਾ-ਨੀਵਾਂ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਛੇੜ-ਖਾਨੀ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਬਨਾਵਟੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਖੌਤੀ ਕਲਾਕਾਰ ਇਸ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਮਤਲਬ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੋਚ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਲਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਨਾਮ ਥੱਲੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਿੱਥੇ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜੱਕੋ-ਤੱਕੀ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਉੱਥੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਸੋਚ ਦੇ ਦਾਇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ

ਕੇ ਵੀ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੋ-ਜਿਹੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੈਮਰਾ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕ ਵਰਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

7. ਨਗਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾ ਨਗਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਹੈ। ਨਗਨ-ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵਤ ਜਾਂ ਨਿਰਜੀਵ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਲਣਾ। ਇਹ ਪਹਾੜ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਨਵਰ ਵੀ, ਪੌਦੇ, ਪੰਛੀ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਤੇਜਨਾ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇਜਨਾ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਗਨਤਾ ਦੇ

ਨਾਲ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸੋਚ ਗਹਿਰੇ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਗੀਕਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ੳ. ਸੁਭਾਵਿਕ

ਨਗਨਤਾ:

ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਜਾਂ ਕੀੜੇ ਮਕੋੜੇ ਆਦਿ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਗਨ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਰੂਪ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ

ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਨਗਨਤਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪਹਿਚਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਜੀਵ-ਜੰਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਤੇਜਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅ. ਲੱਚਰਤਾ:

ਮਨੁੱਖੀ ਉਤੇਜਨਾ ਦਾ ਇਹੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੱਖ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਂ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਕਸਰ ਉਤੇਜਿਤ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਹਤ ਲੱਭਦੇ ਹਨ। ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਨਗਨ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਐਕਟਰੈਸਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਨਗਨ ਫੋਟੋਆਂ ਖ਼ਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਛਪਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਟਿਕਟ ਖਿੜਕੀ ਤੇ ਚਲ ਸਕਣ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੈਮਰੇ ਅਤੇ ਲਾਈਟਾਂ ਦਾ ਇਸਤਿਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬ. ਕਲਾਤਮਿਕ ਨਗਨਤਾ:

ਔਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਔਰਤ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਣਾਏ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੀ-ਕਦਾਈਂ ਨਗਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਤੇ ਮਾਡਲ ਔਰਤ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮਾਡਲ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਲੱਚਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਇਸ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਐਂਗਲ ਜਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸਮਝ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਵਾਸਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਹਰ ਚਾਹਵਾਨ ਮਾਡਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਡਲ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਗਾਂ ਦਾ

ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੋਣਾ ਜਾਂ ਸਹੀ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਹਰ ਚੰਗੀ ਸ਼ਕਲ ਵਾਲੀ ਮਾਡਲ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਵੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਕਈ ਵਾਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਰਾਹੀਂ ਬਦਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਲਾਤਮਿਕ ਨਗਨ ਫੋਟੋਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਅਗਰ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਲਾਤਮਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈਸਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਲਾਤਮਿਕ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

8. ਖੇਡਾਂ:

ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁਸਤ ਤੇ ਸਾਵਾਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲੈਣ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਡ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਖੇਡ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਖਾਸ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਛੱਤ ਥੱਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ।

ੳ) ਛੱਤ ਥੱਲੇ

ਛੱਤ ਥੱਲੇ ਖੇਡੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਕੈਮਰੇ ਤੇ ਲੱਗੀ ਫਲੈਸ਼ ਨਾਲ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਚਮਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਅਗਰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਜਗਣ ਵਾਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚਲਾ ਰੰਗ ਪੀਲੇਪਣ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਗਰ ਫਲੈਸ਼ ਨਾ ਵਰਤਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੋਧਕ ਫਿਲਟਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੱਤ ਥੱਲੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ

ਫਲੈਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅ) ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ:

ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੇ ਤੇਜ਼-ਗਤੀ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਤੇ ਤੇਜ਼ਗਤੀ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਕਈ ਰੂਪ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਢ ਤੇ ਸਵਾਰੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਦੌੜ, ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਬੈਲਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੈਲਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਦੌੜ, ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਅਥਾਹ ਉਤੇਜਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਹ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਵੀ ਇੱਕ ਚੈਲਿੰਜ ਬਣ ਕੇ ਉਤਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਕੈਮਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਧੀਆ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ

ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਫੁਰਤੀਲਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤਾਤ ਵਧੀਆ ਫੋਟੋਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਲੈਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਇੱਥੇ ਫਿਲਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਟੈਲੀ-ਲੈੱਨਜ਼ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਫਲੈਸ਼ ਬੇ-ਅਸਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਖੇਡ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਵੱਲੋਂ ਥਾਂ ਅਤੇ ਐਂਗਲ ਦੀ ਚੋਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਖੇਡ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਜਾਂ ਖੇਡ ਦੇ ਵੇਗ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

9. ਫੈਸ਼ਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ:

ਫੈਸ਼ਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੂਡ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਝਲਕਾਰਾ ਪਵੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਿਸੇ ਕੈਟਾਲਾਗ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਮਾਡਲ ਦੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਨਾਲ ਇੰਜ ਮੇਲ ਖਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਉੱਠ ਖੜੋਵੇ। ਕਲਾਤਮਿਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਮਿਸਾਲਾਂ ਇਸ ਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸਾਟਨ ਤੇ ਸਿਲਕ ਲਈ ਤੇਜ਼ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜੋ ਕਿ ਪਲਟ ਕੇ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਧਾਰੀਦਾਰ ਕੱਪੜਿਆਂ, ਜੀਨਾਂ ਆਦਿ ਲਈ ਇੱਕ-ਪਾਸੜ ਰੋਸ਼ਨੀ ਉਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਉਘਾੜਦੀ ਹੈ। ਜਾਲੀਦਾਰ ਪਤਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾ ਕੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੈਸ਼ਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਜਿਵੇਂ ਲਿਪਸਟਿਕ, ਕਰੀਮਾਂ, ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਵਾਲ ਆਦਿ ਵੀ ਫੈਸ਼ਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

10. ਫੋਟੋ-ਕਾਪੀ:

ਜਿੱਥੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿਚ ਕਲਾਤਮਿਕ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਆਲੇ, ਓਟੇ ਜਾਂ ਰੰਗਦਾਰ ਚਿੱਤਰ ਆਦਿ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਪੇਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਜਾਂ ਛਪਣ ਖਾਤਿਰ ਕਾਪੀ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਕਾਪੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਿਆਲ ਇਹ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਸਤੂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਕਾਣ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਵੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਕਾਪੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਵਸਤੂ ਉੱਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਪੈਣਾ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਸਤੂ ਦਾ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਜਜ਼ਬ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਟੂਡੀਓ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕਾਪੀ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਗੋਲ ਲਾਈਟਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫਲੈਸ਼ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਸਤੂ ਉੱਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਚਮਕ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਸਤੂਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੜ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾ ਕੇ ਉਭਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਸਟੂਡੀਓ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਹੈ।

11. ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਰ:

ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਨ ਦਾ ਅਰੰਭ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਡੁੱਬਣ ਨਾਲ ਦਿਨ ਦਾ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਦਿਨ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਬਿੰਨਾਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦਿਨ ਵੇਲਾ ਤੇ ਰਾਤ ਮਿਲਕੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਅੱਠਾਂ ਪਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਨੂੰ ਛੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਰਾਤ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ਦਿਨ ਦੇ। ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਚਹਿਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬਨਸਪਤੀ ਮਹਿਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਗਤੀ ਪਕੜਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਇਹ ਪਹਿਰ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ

ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਹਰ ਚਿਹਰਾ ਜਾਂ ਵਸਤੂ
ਇਕਦਮ ਤਾਜ਼ਗੀ
ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਰਾਤ
ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸੂਰਜ
ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ
ਖਤਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ
ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ
ਹੈ - ਸੱਜਰੀ ਸਵੇਰ
ਦੀ, ਮਿੱਠੀ ਤਰੇਲ ਦੀ,
ਤੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ
ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਦੀ
ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ। ਸਵੇਰ ਦੀ
ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਕ-ਪਾਸੜ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਵਿਚ ਗ਼ੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਰੰਗ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੜੀ ਹੀ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਆਸ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਅਗਰ ਅਸਮਾਨ ਸਾਫ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਜਲੌਅ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਗਰਮਾਇਸ਼ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਪੈ ਰਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਾਲੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਕਾਲੇ ਪਰਛਾਵਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸਾਧਨਾਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਵਕਤ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਕਤ ਨਾ ਤਾਂ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਤਾਜ਼ਗੀ ਲੱਭਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸੂਰਜ ਢਲਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਲਾਲੀ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਫੋਟੋ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਰੰਗਾਂ ਉੱਤੇ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੁੱਬਦਾ ਸੂਰਜ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਲਾਤਮਿਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਲਈ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਦੇ ਹੀ ਲੋਕ ਸੌਂ ਜਾਣ। ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਇੱਕ ਕਲਾ। ਇਹ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਊਟਡੋਰ, ਤੇ ਇਨਡੋਰ। ਆਊਟਡੋਰ ਵਿਚ ਹਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਜਗਦੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਜਾਂ ਸੜਕਾਂ ਤੇ ਦੌੜਦੀਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਜਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਬਾਜ਼ਾਰ। ਇਹ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਉਸ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਮਾਂ

ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵੀ ਕਾਫੀ ਅੱਛੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨਡੋਰ ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਟੂਡੀਓ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਂਗ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਹੀ ਕਲਾਤਮਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਟਲਾਂ ਕਲੱਬਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਕਿਸੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਵੀ ਕਲਾਤਮਿਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਘੂਕ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਖਲਕਤ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਵਹਾਅ ਵਿਚ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਖਲਲ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪਹਾੜਾਂ ਜਾਂ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਝੀਲ ਵਿਚ ਪਰਛਾਵਾਂ ਬਣਿਆ ਚੰਨ, ਰੁਮਾਂਸਵਾਦ ਦੀ ਕਲਾਤਮਿਕ ਫੋਟੋ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਟੁੱਟਦੇ ਤਾਰੇ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਬੱਬੀ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਟੈਲੀਸਕੋਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਉਪਗ੍ਰਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਨਫਰਾਰੈੱਡ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਕੇ ਜਾਸੂਸੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਛੇਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅੱਧੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੈੱਟ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਸਵੇਰੇ ਸੁਵੱਖਤੇ ਹੀ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਕੰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਵੇਰ ਦੀ ਸੈਰ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੂਰ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸੁਵੱਖਤੇ ਹੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਲੋੜਵੰਦ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਧਨ ਲਈ) ਸੁਵੱਖਤੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿੰਮੀ-ਨਿੰਮੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਤੇ ਕਲਾਤਮਿਕ ਫੋਟੋਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਰਤਾ ਕੁ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਮਾਨ ਉੱਤੇ ਜੋ ਸੱਜਰੀ ਵਿਆਹੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਲਾਲੀ ਵਰਗੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਲਾਤਮਿਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਸਿਖਰ ਵੀ ਛੂਹ ਸਕਦੀ ਹੈ।

12. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ ਸੱਚ ਦੇ ਵੱਧ ਨੇੜੇ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕੋਰਟ-ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ-ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰਾਂ ਨੇ ਕਈ ਮਸਨੂਈ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਸੌਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫਿਲਟਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਹੈ। ਫਿਲਟਰ ਜੋ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਟੁਕੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਰੰਗਦਾਰ ਸ਼ੀਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਫੁੱਲ-ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਹਰੇ, ਨੀਲੇ ਜਾਂ ਸੰਤਰੀ ਫਿਲਟਰ ਲਗਾ ਕੇ ਘਟਾਏ ਵਧਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

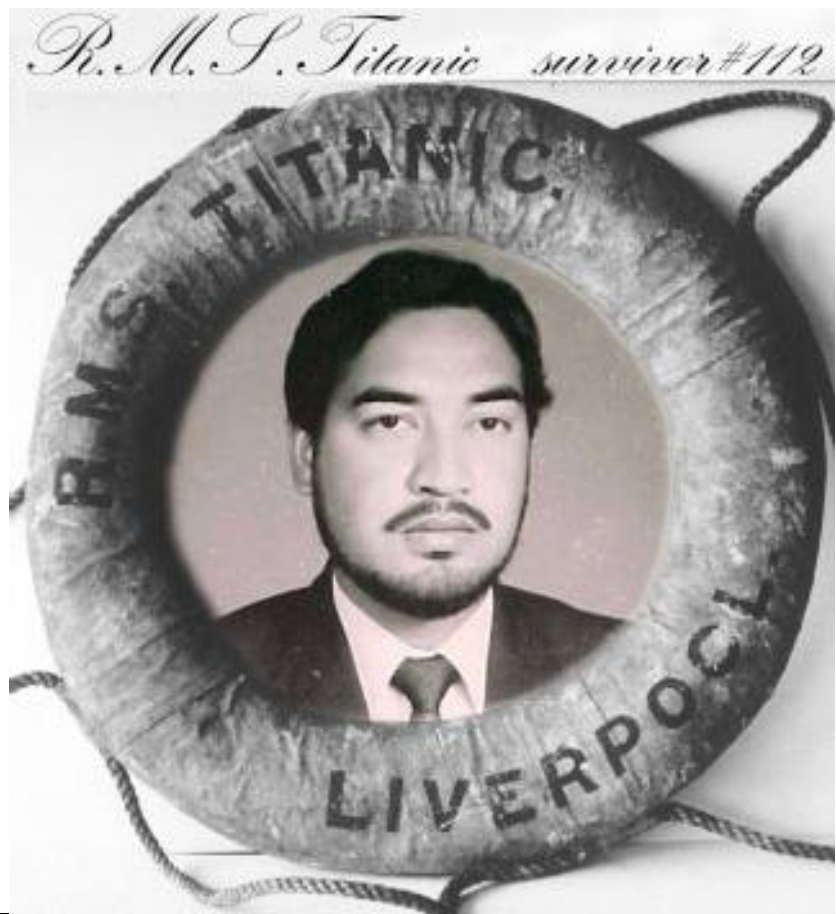
ਰੰਗਦਾਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਆਉਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਰਧ ਰੰਗ ਦੇ ਫਿਲਟਰ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅੱਧੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਫਿਲਟਰ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵੇਲੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਰੰਗ ਗੂੜ੍ਹਾ ਨੀਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿਲਟਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਖਾਸ ਫਿਲਟਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਪੋਲੋਰਾਈਡ, ਅਲਟਰਾਵਾਇਲਟ ਆਦਿ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੋਲੋਰਾਈਡ ਫਿਲਟਰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਤਹਿ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਪਨ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲਟਰਾਵਾਇਲਟ ਫਿਲਟਰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਅਲਟਰਾ-

ਵਾਇਲਟ ਕਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੋਟੋਆਂ ਵਿਚ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਫੋਟੋਆਂ ਲਈ ਦੂਸਰੀ ਵਿਧੀ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚਣ ਵੇਲੇ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਲੈੱਨਜ਼ ਨਾਲ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕੋ ਫਰੇਮ ਉੱਤੇ ਦੋ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫੋਟੋਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੈੱਨਜ਼ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਵੇਲੇ ਫੋਟੋ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ 150 ਡਿਗਰੀ ਐਂਗਲ ਦੇ ਲੈੱਨਜ਼ ਨਾਲ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਫੋਟੋ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਹੱਸਣ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਫਟ ਲੈੱਨਜ਼ ਨਾਲ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਫੋਟੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਫੋਟੋਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਲੈੱਬ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਖਿੱਚੀ ਹੋਈ ਫੋਟੋ ਨਾਲ ਹੇਰਾ-ਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰੰਗਦਾਰ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਕਿਸੇ

ਇੱਕ ਰੰਗ ਨੂੰ ਜਾਂ ਵੱਧ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ ਜਾਂ ਵਧਾਉਣਾ। ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਣਾ ਕਿ ਬਿਣ ਆ ਹੋਇਆ ਚਿੱਤਰ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਮਤਲਬ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਵੇ।

13. ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ:

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਕੈਮਰਾ ਹੋਵੇ, ਫਿਲਮਾਂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਹੋਣ, ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਗਰਮੀ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਨਮੀ। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮੀ ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੈਮਰਾ ਸਿੱਧੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਅਣਕਿਆਸਿਆ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧੁੱਪ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਨਮੀ ਵੀ ਕੈਮਰੇ, ਫਿਲਮਾਂ ਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਮੀ ਨਾਲ ਕੈਮਰੇ ਦੇ ਕਲਪੁਰਜ਼ੇ ਸਹੀ ਚੱਲਣੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਮੀ ਨਾਲ ਫਿਲਮਾਂ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਨਮੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਣ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਫੋਟੋ ਜਾਂ ਫਿਲਮ ਉੱਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਫੋਟੋਆਂ ਜਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਖਰਾਬ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਨਮੀ ਤੇ ਗਰਮੀ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਖਰਾਬ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੁੰਬਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਮਾਨ ਆਦਿ ਜਾਂ ਸਿੱਧੇ ਚੁੰਬਕ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਜੋਕੇ ਕੈਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਮਰੇ ਫਿਲਮਾਂ ਜਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਗਰਮੀ, ਨਮੀ ਜਾਂ ਚੁੰਬਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਝ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

1. ਕੈਮਰਾ:

1. ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਛਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਰਹਿਣ ਯੋਗ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੋ।
2. ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟੋ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਕਵਰ ਵਿਚ ਰੱਖੋ।
3. ਕੈਮਰੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਲੈੱਨਜ਼ ਮੂਹਰੇ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਜਿਹਾ ਸਕਾਈਲਾਈਟ, ਅਲਟਰਾਵਾਇਲਟ ਜਾਂ ਪੋਲੋਰਾਈਡ ਫਿਲਟਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਢੱਕਣ ਲਗਾਉਣਾ ਨਾ ਭੁੱਲੋ।
4. ਕਿਸੇ ਚੁੰਬਕੀ ਖੇਤਰ ਉੱਪਰ ਕੈਮਰਾ ਕਦੇ ਨਾ ਰੱਖੋ ਜਿਵੇਂ ਟੀ.ਵੀ., ਫ਼ਰਿੱਜ, ਸਟੀਰੀਓ, ਕੂਲਰ, ਏ.ਸੀ, ਮਾਈਕਰੋਵੇਵ, ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਦਿ।

ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਥਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਚੁੰਬਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਯੋਗ ਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇ।

5. ਕੈਮਰੇ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਵਰਤੋ। ਝਟਕਾ ਲੱਗਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ ਹਿੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

2. ਫਿਲਮਾਂ:

1. ਅਣਵਰਤੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਠੰਡੀ ਥਾਂ ਤੇ ਰੱਖੋ, ਜਿਵੇਂ ਫ਼ਰਿੱਜ ਦਾ ਮੱਖਣ ਵਾਲਾ ਖ਼ਾਨਾ।
2. ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਬੈਗ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਰੱਖੋ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਧੀ ਧੁੱਪ ਨਾ ਪੈਂਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਠੋਕਰ ਲੱਗਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।
3. ਫਿਲਮਾਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਡੱਬੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਿਣਕੇ ਇਸਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਨਾ ਲੱਗਣ। ਇਹ ਕਿਣਕੇ ਫਿਲਮ ਦੀ ਧੁਆਈ ਵੇਲੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਝਰੀਟ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।
4. ਫਿਲਮ ਧੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਪਲਾਸਟਿਕ

ਵਰਗੇ ਪਰਸ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਫਿਲਮ ਨੂੰ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਨੰਬਰ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਉ। ਜੇ ਸਲਾਈਡ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗਰ ਗੱਤੇ ਦੀ ਹੀ ਡੱਬੀ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਨਮੀ ਤੋਂ ਬਚਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਲਾਸਟਿਕ ਪਰਸ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਹਵਾ ਰਹਿਤ ਡੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਹਿਣਯੋਗ ਠੰਡੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

3. ਫੋਟੋਆਂ:

1. ਫੋਟੋਆਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜਰੂਰੀ ਐਲਬਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹਰ ਐਲਬਮ ਇਸ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਗੁੰਦ ਨਾਲ ਜੋੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਦਾਰੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ।

2. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਐਲਬਮ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ ਨਮੀ ਤੇ ਬੰਦ ਐਲਬਮ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

3. ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣਾ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਜੇ ਫੋਟੋਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਰਾ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਜੇਕਰ ਰਸਾਇਣਿਕ ਲੈਮੀਨੇਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਚੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫਰੇਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਫੋਟੋ ਸੋਹਣੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਧੀ ਧੁੱਪ ਜਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

14. ਛਪਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ:

ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਕਸਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵੰਡਣ ਲਈ । ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਛਪਣ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛਪਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਖਬਾਰ, ਰਸਾਲੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਂ ਵਪਾਰਕ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਲਈ ਫੋਟੋ ਦੀ ਛਪਣ ਸਮਰੱਥਾ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਕੁ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਤਕਨੀਕੀ ਪੱਖੋਂ ਫੋਟੋ ਕਾਫੀ ਠੀਕ ਛਪਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਧੁਨਿਕ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲੀਆਂ ਚਿੱਟੀਆਂ ਬਰੋਮਾਈਡਾਂ ਲਾ ਕੇ ਛਪਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉੱਥੇ ਫੋਟੋ ਵਿਚ ਨਿਖੜਵੇਂਪਨ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਕਰ

ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਾਹੀਂ 300 ਡੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਉੱਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਨਤੀਜੇ ਵਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਸਾਲੇ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਈ ਅਕਸਰ ਟਰਾਂਸਪਰੈਂਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਟਰਾਂਸਪਰੈਂਸੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰੰਗਦਾਰ ਫੋਟੋਆਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਅੱਜਕੱਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਉੱਤੇ ਸਿਸਟਮ ਸਕੈਨਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਜਾਂ ਰਸਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜਕੱਲ ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਫੋਟੋਆਂ ਭੇਜਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰੰਗਦਾਰ ਫੋਟੋਆਂ ਤੋਂ ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਫੋਟੋਆਂ ਵਧੀਆ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਦੀ ਛਪਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਟਾਲਾਗ ਆਦਿ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸਾਈਜ਼ ਦੀਆਂ ਟਰਾਂਸਪਰੈਂਸੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਰਾਂਸਪਰੈਂਸੀਆਂ 8×10 ਇੰਚ ਜਾਂ 12×18 ਇੰਚ ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਆਪਣੇ ਖ਼ਰਚੀਲੇਪਣ ਕਰਕੇ ਆਮ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

